

LA NOVA EUROPA

La configuració d'Europa s'ha vist modificada en els últims temps a causa de diverses realitats que han superat les previsions: els canvis polítics i econòmics de l'antiga URSS, les transformacions dels països de l'Est i la consolidació de la Comunitat Europea (CE). Aquests fets són de naturalesa diversa, però ens porten a tenir la sensació de viure un moment històric, de ser testimonis de l'inici d'una nova etapa de la història europea que ha enterrat la vella sorgida de la Segona Guerra Mundial. La caiguda del mur de Berlín al novembre de 1989 és el símbol de la desaparició d'una estructura heretada de la Guerra Freda. La desintegració i desmembrament de la URSS i d'alguns països de l'Est contrasta amb la cohesió, principalment econòmica, que estan assolint els dotze Estats membres de la CE especialment després de l'última cimera de Maastricht celebrada els passats 9 i 11 de desembre de 1991.

Quan els canvis dels països de l'Est i la URSS començaven a ser una realitat, van sorgir diferents concepcions del que havia de ser Europa: Gorbtxov parlava del projecte d'una «casa comú» europea, França i Alemanya defensaven la creació d'una «Confederació Europea» i Jacques Delors, president de la Comissió de la CE, va proposar una idea que potser és la més plausible. La teoria de Delors admet, des d'un punt de vista econòmic, la possibilitat inicial d'una Europa de «cercles concèntrics», el centre de la qual seria la CE, envoltada dels Estats integrants de l'EFTA («l'altre Europa rica») i aquests rodejats per l'anomenat triangle de l'Est format per Polònia, Hongria i Txecoslovàquia. Però les dificultats en que es troben tots aquests projectes són com organitzar i compaginar els diferents organismes i institucions de tots aquests Estats en una estructura «comuna». De totes maneres, aquests programes no comptaven amb l'evolució dels esdeveniments soferts a l'antiga URSS a partir del cop d'Estat del passat agost. Davant la situació actual d'incertesa, és difícil definir un projecte clar i estructurat de com ha de ser la nova Europa.

Per altra banda, no podem deixar d'apuntar l'important paper que té assignat l'Estat alemany en el conjunt europeu ja que des de la seva unificació s'ha convertit en un dels seus actors més importants.

La Comunitat Europea

La Comunitat Europea ha sortit reforçada de la cimera de Maastricht on s'ha

consolidat principalment el projecte d'unió econòmica i monetària. En aquest sentit, s'estableix una moneda única (l'ECU) i un Banc Central Europeu al qual s'accedirà un cop assolides les diferents fases de convergència econòmica. Podríem dir que la vessant econòmica ha estat el resultat més clar d'aquesta cimera i contrasta amb els pocs avenços aconseguits en el programa d'unió política degut a certes reticències dels governs dels Estats membres a cedir competències a una institució europea comuna.

A Maastricht es va acordar que la Unió Europea Occidental (UEO) seria el pilar europeu de l'OTAN gràcies a la flexibilització de les postures franco-alemanyes (a favor de mantenir una certa independència europea en matèria de defensa) i la britànica (contrària a desprendre's de l'OTAN). S'institueix, així, la complementarietat entre la UEO i l'OTAN.

La Unió Europea (futura denominació de l'actual CE) estableix noves competències en l'àmbit de la política exterior i de defensa que es trobaran molt condicionades per les característiques del procés de presa de decisions: només el Consell de Ministres per unanimitat pot prendre decisions sobre els temes a tractar.

Per tant, ens trobem amb una CE més o menys consolidada, tot i que queden molts temes a resoldre sobre el seu funcionament intern i les seves competències, que influirà de manera decisiva en l'actual configuració europea, tant en el pla econòmic com en el polític i militar. A més, la Comunitat es troba davant el repte d'una ampliació

del nombre dels seus Estats membres i de convertir-se en una potència econòmica mundial que funcioni com a motor d'aquesta nova Europa i busqui ser un actor important en el concert internacional.

L'EFTA

L'Associació Europea de Lliure Canvi (AELC o EFTA) és l'altra institució econòmica que veu modificada la seva estructura. Creada l'any 1959 com a rèplica britànica a la CEE estava formada per diversos països d'Europa occidental. El seu objectiu era la supressió progressiva d'aranzels i la cooperació econòmica, completant així l'espai econòmic europeu (no es tenien en compte els altres països europeus integrants del Pacte de Varsòvia).

Des de l'ingrés de Gran Bretanya, Dinamarca i després Portugal a la CE, atrets pel seu potencial econòmic i les seves possibilitats, l'EFTA ha anat veient reduït el seu nombre d'integrants.

Aquesta Associació mai ha estat un organisme polític ni compta amb cap institució supranacional de coordinació dels Estats que la componen. El seu futur sembla ser la integració progressiva dels seus membres en les estructures comunitàries o la potenciació del seu factor de complementarietat econòmica. L'EFTA per la seva dependència intrínseca amb la CE, des del punt de vista comercial i econòmic, ha deixat de ser una potència i s'ha convertit en l'avantsala de la Comunitat. Aquest procés de desintegració pot veure's també accelerat pel decantament dels països de l'Est cap a la CE. En conseqüència, està destinada a perdre pes dins el marc europeu.

Països de l'Est i la ex-URSS

Una altra sèrie de canvis s'estan produint en els països abans integrants del desaparegut Pacte de Varsòvia i, sobretot, en la zona dels Balcans. El triangle format per Polònia, Hongria i Txecoslo-

vàquia, localitzat al centre d'Europa, és potser la zona més propera a l'Europa Comunitària. Aquests països són socialment més estables i han tingut una certa actitud dissident sota la influència del poder comunista soviètic. Per altra banda, gaudeixen d'una economia més sanejada que la de la resta de països de l'Est europeu, estan portant a terme reformes econòmiques rellevants (cas d'Hongria) i reben força inversió estrangera, sobretot alemanya. Per tant, aquests tres països són els candidats més immediats a una propera (segurament a mig o llarg termini) ampliació de la CE.

Contràriament, els països dels Balcons es troben en una situació conflic-

tiva i insegura. Alguns Estats com Romaniaa segueixen governats per coalicions o partits ex-comunistes. Iugoslàvia, que pateix una guerra entre les repúbliques de Sèrbia i Croàcia, només existeix formalment com a entitat jurídica i ha generat nous Estats europeus: Croàcia, Eslovènia (ja reconeguts per la CE), Sèrbia i potser Bòsnia-Hercegovina i Macedònia. Amb Bulgària i Albània, tots presenten problemes de desenvolupament econòmic amb una indústria obsoleta i un sector agrícola força important. D'aquesta manera, és difícil que aquests Estats s'integrin a mig termini a la CE. Malgrat tot, no es descarta una situació intermitja en el marc de la política de cooperació europea.

La URSS ha viscut una desintegració accelerada marcada per la preponderància, a nivell polític i econòmic, de la Federació Russa. L'exemple més clar el trobem en la independència dels països Bàltics (Letònia, Estònia i Lituània) que ja han estat reconeguts internacionalment per l'ONU i per la Conferència de Seguretat i Cooperació Europea (CSCE) i són candidats a integrar-se a la CE.

Així doncs, veiem com l'actual evolució política, social i econòmica dels països de l'Est i l'antiga Unió Soviètica està modificant la configuració del vell continent europeu.